

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ЯНЧУК ЮЛІЯ ВІКТОРІВНА

УДК 346.7:004.77

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН
В ГЛОБАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ**

12.00.07 «Адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право»

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано в Національному університеті біоресурсів і природокористування України Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор
Курило Володимир Іванович,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
завідувач кафедри адміністративного
та фінансового права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Калюжний Ростислав Андрійович,
Національний авіаційний університет,
заступник декана юридичного факультету

доктор юридичних наук, доцент
Нашинець-Наумова Анфіса Юріївна,
заступник декана з науково-методичної
та навчальної роботи факультету права
та міжнародних відносин
Київського університету імені Бориса Грінченка

Захист відбудеться «23» травня 2019 року о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.004.16 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15, навчальний корпус № 3, кімната 301

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Національного університету біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 13, навчальний корпус № 4, кімната 41а

Автореферат розіслано «19» квітня 2019 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. О. Панькова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Нині рівень розвитку міжнародного співтовариства визначається зростанням ролі інформації, що є результатом соціальної активності людей, їх високої інформаційної культури, стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. На основі інформації, що стала стратегічно важливим ресурсом, сформувалася нова концепція сучасного суспільства, де найвищими цінностями виступають знання та інтелект людини.

Основним підґрунтям для подальшого інтенсивного розвитку всесвітнього інформаційного суспільства є глобальна мережа Інтернет, яка утворює особливий канал поширення та обміну інформацією, інформаційне середовище. Як здобуток п'ятої інформаційної революції, Інтернет виступає ключовою інфраструктурою, навколо якої формується світова інформаційна цивілізація. Тому і не дивно, що саме Всесвітня «павутина» стала основним джерелом інформації і важливою складовою життєдіяльності людини, надбанням усього людства. У 2018 році кількість користувачів всесвітньої мережі значно збільшилася і дорівнювала 4,2 млрд осіб, що складає 52 % населення планети Земля. В українському сегменті мережі Інтернет у цьому році нараховано вже більше 25 млн користувачів та прогнозується подальше їх збільшення. Водночас, доступ до мережі Інтернет став одним із найважливіших показників розвитку тієї чи іншої країни та виступає індикатором існування демократичного суспільства. Тому проблема подолання цифрової нерівності у світі на Всесвітньому саміті з питань інформаційного суспільства була визнана Організацією Об'єднаних Націй найбільш гострою, що потребує негайного вирішення завдяки спільним зусиллям усіх держав.

Нині спостерігається подальша інформатизація людської діяльності, коли усі сфери життя суспільства пронизані технологіями мережі Інтернет. Активне використання інструментів електронної комерції, електронного урядування, дистанційної освіти, Інтернету речей та інших надає безліч переваг та можливостей, вносить значні позитивні зміни у буденний стан речей. Водночас, у правовому полі виникають нові види суспільних відносин, з'являються складнощі з ідентифікацією їх складових, постають нові виклики та загрози перед людською спільнотою.

Для України, яка сьогодні перебуває у стані гібридної війни, національний сегмент глобальної мережі перетворено на ключову арену інформаційного протиборства, а прогалини та неточності в інформаційному законодавстві роблять наше суспільство вразливим, гальмують його соціально-економічний розвиток, наносять шкоду демократичним цінностям. Тому питання становлення правових засад регулювання інформаційних відносин, пов'язаних з використанням глобальної мережі Інтернет є надзвичайно важливим та входить в число пріоритетних.

Завдання комплексного наукового дослідження актуалізується із урахуванням зростання можливостей, які надаються щодо використання технологій мережі Інтернет та нових видів загроз інформаційній безпеці особи, суспільства та держави. Цим пояснюється необхідність належного,

оптимального правового регулювання інформаційних відносин у глобальній мережі Інтернет.

Науково-теоретичним підґрунтям дослідження стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених-правознавців, зокрема: І. В. Арістової, О. А. Баранова, К. І. Белякова, І. Л. Бачило, В. М. Брижка, В. Д. Гавловського, А. П. Гетьмана, В. О. Даніл'яна, О. Д. Довганя, Д. В. Дубова, І. В. Жилінкової, О. В. Задорожнього, О. А. Заярного, Р. А. Калюжного, Л. П. Коваленка, В. А. Копилова, Б. А. Кормича, В. І. Курила, В. А. Ліпкана, А. І. Марущака, А. Ю. Нашинець-Наумової, А. М. Новицького, Н. Б. Новицької, О. М. Пастухова, В. Г. Пилипчука, О. А. Підпригори, О. А. Присяжнюка, І. М. Розсолова, О. О. Тихомирова, О. В. Синєокого, І. М. Сопілко, В. М. Фурашева, В. С. Цимбалюка, А. Я. Швеця, К. С. Шахбазян та ін.

Крім того, враховуючи комплексний характер теми дисертації, автором також було досліджено інформацію, що міститься, зокрема, в судових рішеннях, офіційних друкованих виданнях України, нормативно-правових актах (в т. ч. зарубіжних країн), інших джерелах інформації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах тематики науково-дослідної роботи юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України, а саме: «Інформаційно-правове забезпечення екологічної складової національної безпеки України» (номер державної реєстрації 0117U002642) і спрямовано на виконання розпоряджень Кабінету Міністрів України «Про схвалення стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» № 386-р від 15 травня 2013 року; «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації» № 67-р від 17 січня 2018 року; Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» № 47/2017 від 25 лютого 2017 року та ін.

Мета та завдання дослідження. Мета дисертації полягала у виробленні, на основі аналізу теоретичних засад, чинного законодавства України та міжнародного досвіду, пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення механізму нормативно-правового регулювання інформаційних відносин у глобальній мережі Інтернет.

Відповідно до поставленої мети здобувачем визначено такі завдання:

– проаналізувати стан та перспективи розвитку інформаційного суспільства у світі та Україні і визначити місце і роль глобальної комп'ютерної мережі Інтернет у формуванні та подальшому розвитку інформаційного суспільства;

– визначити поняття та окреслити ознаки інформаційних відносин у глобальній мережі Інтернет; здійснити аналіз наявних класифікацій інформаційних відносин за різними критеріями та визначити поняття та зміст інформаційних відносин;

– надати правову характеристику мережі Інтернет з метою визначення оптимального напрямку законодавчого регулювання відносин, що виникають під час її використання;

– здійснити аналіз стану законодавчого регулювання питань забезпечення інформаційної безпеки в Інтернет-просторі задля його подальшого удосконалення;

– провести дослідження стану правового регулювання інформаційних відносин у сфері електронної комерції в Україні з метою виявлення прогалин у законодавстві та запропонувати шляхи їх усунення;

– розкрити особливості суспільних відносин, що виникають у зв'язку з використанням технологій Інтернету речей задля надання пропозицій щодо правових засад їх регулювання;

– дослідити стан правового регулювання інформаційних відносин у сфері права інтелектуальної власності з метою ідентифікації основних проблем;

– окреслити міжнародно-правові засади регулювання інформаційних відносин в глобальній мережі Інтернет для визначення ролі міжнародного права у вирішенні даного питання;

– сформулювати пропозиції з удосконалення національного законодавства щодо правового регулювання інформаційних відносин у глобальній мережі Інтернет.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини в глобальній мережі Інтернет.

Предмет дослідження – правове регулювання інформаційних відносин в глобальній мережі Інтернет.

Методи дослідження. Методи дослідження обрані з урахуванням поставленої у роботі мети та завдань, його об'єкта та предмета. Методологічною основою дисертації є сукупність методів і прийомів наукового пізнання як загальнонаукових (діалектичний, історичний, логічний, системний аналіз тощо), так і спеціальних (документального аналізу, порівняльно-правового тощо). Застосування діалектичного методу надало змогу здійснити ґрунтовне опрацювання стану врегулювання відносин у глобальній мережі Інтернет, дослідити правові аспекти розвитку мережі Інтернет, виявити усталені напрями і закономірності в цілому. За допомогою застосування історико-правового методу вивчено етапи становлення інформаційного суспільства в Україні та світі (підрозділ 1.1). Завдяки методу системного аналізу було здійснено аналіз змісту та структури інформаційних відносин у мережі Інтернет, досліджено правову природу мережі Інтернет, стан інформаційної безпеки в Інтернет-просторі та проблеми порушення права інтелектуальної власності в мережі (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 2.4). Проаналізовано правові аспекти здійснення електронної комерції та використання технологій Інтернету речей (підрозділи 2.2, 2.3). Догматичний (формально-логічний) метод було використано для наукового тлумачення таких термінів як «Інтернет речей», «Інтернет-відносини», «великі дані (Big data)» (підрозділи 1.2, 2.3). Важливого значення набуває також порівняльно-правовий метод, який надав можливість виявити переваги, недоліки та відмінності в процесі правового регулювання інформаційних відносин в глобальній

комп'ютерній мережі Інтернет (підрозділи 3.1, 3.2). За допомогою формально-юридичного методу з'ясовано зміст та особливості національного інформаційного законодавства (розділи 1–3). Зазначені методи було використано у взаємозв'язку між собою.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація на сучасному етапі є одним із перших науково-правових досліджень із комплексного аналізу правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних з використанням глобальної мережі Інтернет.

Новизну дисертаційного дослідження відображають такі його основні результати:

вперше:

– проведено комплексне правове дослідження інформаційних відносин, що мають місце в Інтернет-просторі та пов'язані з використанням мережі Інтернет;

– надано визначення поняття «Інтернет речей» як «системи функціональних елементів, що складається з об'єктів фізичного світу (пристроїв, сенсорів, мікропроцесорів), об'єднаних мережею Інтернет, що на основі програмного забезпечення реалізує виконання завдань чи надання послуг дистанційно або за участі суб'єктів».

– обґрунтовано необхідність розроблення та прийняття на законодавчому рівні нормативно-правового акту з питань врегулювання інформаційних відносин, що пов'язані з використанням глобальної мережі Інтернет;

удосконалено:

– класифікацію інформаційних відносин в глобальній комп'ютерній мережі Інтернет, включивши до неї відносини, пов'язані з використанням Інтернету речей, електронної комерції, відносини щодо забезпечення інформаційної безпеки в Інтернет-просторі, та інформаційні відносини, що виявляються в мережі Інтернет у сфері права інтелектуальної власності;

– пропозиції до національного інформаційного законодавства шляхом включення до проекту Інформаційного кодексу України розділу «Правове регулювання інформаційних відносин, що пов'язані з використанням мережі Інтернет»;

– визначення Інтернет-відносин як суспільних відносин, виникнення та розвиток яких обумовлені використанням мережі Інтернет, що є врегульованими інформаційно-правовими нормами відносини у віртуальному просторі;

дістали подальшого розвитку:

– обґрунтування проблем, пріоритетів та базових передумов удосконалення законодавства України в сфері інформаційного права, зокрема, щодо регулювання відносин в глобальній мережі Інтернет;

– теоретичні положення щодо правового забезпечення функціонування мережі Інтернет, зокрема, у сфері забезпечення інформаційної безпеки особи, суспільства, держави; у сфері права інтелектуальної власності; у сфері електронної комерції;

– положення щодо удосконалення чинного законодавства в частині визначення понять «Інтернет речей», «Великі дані», «хмарні технології», «штучний інтелект».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес. Сформульовані у дисертаційному дослідженні теоретичні положення можуть бути використані, зокрема:

– у науково-дослідній сфері – положення та висновки дисертації можуть бути основою для подальшого дослідження питань правового регулювання інформаційних відносин, що пов'язані з використанням мережі Інтернет;

– у правотворчості – висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані у дисертації можуть бути використані для удосконалення чинного вітчизняного законодавства та розроблення нових нормативно-правових актів, які регулюють відносини в Інтернет-просторі;

– у правозастосовчій діяльності – використання одержаних результатів дозволить покращити практичну діяльність та удосконалити механізм нормативно-правового регулювання інформаційних відносин у глобальній мережі Інтернет;

– у навчальному процесі – результати проведеного дослідження можуть бути використані для написання підручників та навчальних посібників для викладання навчальної дисципліни «Проблеми інформаційного права» та відповідних тематичних спецкурсів.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним науковим дослідженням. Основні концептуальні ідеї, теоретичні положення, висновки і рекомендації, які викладено в дисертації, належать автору. При використанні наукових доробків інших учених для обґрунтування власних міркувань автора на них обов'язково зроблено посилання.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації апробовано на Міжнародній науково-практичній конференції аспірантів, молодих вчених та студентів «Сучасні тенденції розвитку національного законодавства» (м. Київ, 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Забезпечення прав людини в міжнародному та національному судочинстві» (м. Київ, 2012 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку національного законодавства» (м. Київ, 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Становлення сучасного українського суспільства: політичні, управлінські, економічні та правові аспекти» (м. Київ, 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми розвитку цивільного, міжнародного морського і транспортного права» (м. Київ, 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Становлення сучасного українського суспільства: політичні, управлінські, економічні та правові аспекти» (м. Київ, 2016 р.).

Публікації. Основні положення, висновки та пропозиції дисертації відображено у 14 опублікованих наукових працях, з яких 4 статті у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, стаття у науковому виданні іншої держави, 9 тез наукових доповідей.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 210 сторінок. Список використаних джерел налічує 195 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено її зв'язок з науковими планами та програмами, мету та завдання, об'єкт та предмет, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, апробацію результатів та особистий внесок здобувача, інформацію щодо публікацій.

Розділ 1 **«Мережа Інтернет як інформаційно-правова категорія»** присвячено дослідженню питання правової характеристики мережі Інтернет, обґрунтуванню гіпотези, що вона є рушійною силою розвитку світового інформаційного суспільства, визначено суспільні відносини, що виникають в Інтернет-просторі та наведено їх класифікації. Розділ включає в себе три підрозділи.

У підрозділі 1.1 *«Особливості становлення та розвитку інформаційного суспільства в Україні та світі»* проаналізовано історичні аспекти становлення та розвитку інформаційного суспільства у світі та Україні. Опираючись на погляди провідних вчених у галузі інформаційного права, зроблено висновок, що глобальна мережа Інтернет виступає складовою інформаційного суспільства, відігравши важливу роль у його формуванні та продовжує виступати рушійною силою у його подальшому розвитку.

Досліджено етапи розвитку та впровадження мережі Інтернет у суспільне життя, характерні ознаки поширення та переваги, які стають можливими з її використанням.

Встановлено, що питання, пов'язані із формуванням та подальшим розвитком **всесвітнього інформаційного суспільства** входять в число пріоритетних з початку нового тисячоліття, а глобальна комп'ютерна мережа Інтернет є каталізатором даного процесу та посідає чільне місце в історії розвитку світової цивілізації.

Підрозділом 1.2 *«Теоретико-правові аспекти інформаційних відносин у глобальній мережі Інтернет»* визначається, що загальною рисою даних відносин є можливість виникнення та розвитку лише у віртуальному просторі, проте відмінність у самому їх змісті впливає на спосіб та характер правового регулювання.

З'ясовано, що Інтернет-відносинами є суспільні відносини, виникнення та розвиток яких обумовлені використанням мережі Інтернет за допомогою спеціальних програмних та апаратних засобів. Дані відносини виникають в Інтернет-просторі між учасниками, які виступають носіями суб'єктивних прав та обов'язків щодо реалізації їх інформаційних потреб та інтересів (отримання матеріальних і/або нематеріальних благ) та становлять предмет інформаційного права.

Проаналізовано класифікації Інтернет-відносин, що запропоновані науковцями у сфері інформаційного права, звернено увагу на їх різноплановість залежно від критеріїв та підкреслено необхідність доповнення даних класифікацій.

Встановлено, що нині глобально зростає кількість сфер людської діяльності, в яких використовуються технології мережі Інтернет, розширюючи перелік інформаційних відносин, що виникають у зв'язку з даним використанням.

Запропоновано вдосконалити класифікацію інформаційних відносин в глобальній мережі Інтернет та подати її в наступному вигляді:

- відносини, що виникають у зв'язку з наданням доступу до мережі, інформаційних ресурсів (відносини, безпосередньо пов'язані з Інтернетом як телекомунікаційною мережею);

- відносини, що з'являються у сфері електронної комерції (між учасниками у сфері електронної комерції);

- відносини, що виникають у сфері інформаційної безпеки особи, суспільства та держави в кіберпросторі;

- інформаційні відносини в мережі Інтернет, що виявляються у сфері права інтелектуальної власності;

- інформаційні відносини, що виникають у зв'язку з використанням Інтернету речей.

Неодмінно потрібно врахувати, що всі інформаційні відносини, крім тих, що належать до першої групи, є такими, які пов'язані з використанням мережі Інтернет та Інтернет-технологій.

Зроблено висновок про доцільність доповнення переліку напрямів правового регулювання інформаційних відносин, що пов'язані з використанням мережі Інтернет, регулюванням відносин щодо використання технологій Інтернету речей.

У підрозділі 1.3 *«Правова характеристика мережі Інтернет»* проаналізовано ставлення фахівців в інформаційній сфері щодо визначення природи мережі Інтернет, зроблено висновок, що дана мережа може розглядатися з різних сторін та визначатися у багатьох аспектах.

Звернено увагу на той факт, що в національному законодавстві (зокрема, в Законі України «Про телекомунікації») міститься суто технічне визначення даного поняття, проте технічна сторона Інтернету не повинна заважати його юридичному розумінню. Інтернет є універсальною інформаційною системою об'єднаних мереж, ознаками якої є глобальний адресний простір, всесвітній характер доступу та Інтернет-протокол, що визначений міжнародними стандартами. Тобто законодавчо Інтернет віднесено до одного із засобів комунікації, що здійснює приймання та передавання електронної інформації.

Визначено, що Інтернет є складною інформаційно-комунікаційною системою, що має технічні та соціальні ознаки. Водночас, мережа Інтернет сприяє виникненню нових видів суспільних відносин та чинить вплив на вже існуючі, що дозволяє застосувати до неї категорію предмета правового регулювання.

Запропоновано розробити юридичну концепцію мережі Інтернет задля визначення оптимального напрямку законодавчого регулювання інформаційних відносин, що виникають у всесвітній мережі.

Розділ 2 **«Правове регулювання інформаційних відносин, що пов'язані з використанням мережі Інтернет»** складається з чотирьох підрозділів, у яких шляхом аналізу наукових праць, актів законодавства та практичних аспектів розглянуто питання правового регулювання інформаційних відносин, що пов'язані з використанням мережі Інтернет у різних сферах.

У підрозділі 2.1 *«Правове регулювання інформаційних відносин у сфері інформаційної безпеки в Інтернет-просторі»* проведено ґрунтовне дослідження стану інформаційної безпеки в українському сегменті мережі Інтернет.

Визнано, що в умовах ведення гібридної війни проти України, національний сегмент мережі Інтернет перетворено на ключову арену інформаційного протистояння. Сплановано та організовано спеціальні інформаційні операції, що мають на меті деструктивний вплив на особу та суспільство в цілому, становлять надзвичайну небезпеку для інформаційного простору України. Здійснюються такі операції переважно через мережу Інтернет, що виражається у поширенні фейкової інформації з використанням певних методів, зокрема, таких як дезінформування, диверсифікація громадської думки, поширення чуток, пропаганда, психологічний тиск тощо. Тому інформаційна безпека є важливою самостійною сферою забезпечення національної безпеки, що характеризує стан захищеності національних інтересів в інформаційній сфері.

Проаналізовано стан законодавчого регулювання питань забезпечення інформаційної безпеки в кіберпросторі відповідно до вимог сьогодення, підтримано здійснення відповідної політики держави у вказаному напрямі.

На підставі проведеного аналізу актів законодавства, встановлено, що вагомими здобутками у забезпеченні інформаційної безпеки в українському сегменті мережі Інтернет стало розроблення та прийняття Доктрини інформаційної безпеки України, Стратегії кібербезпеки України, Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». Взагалі впродовж останніх років відбулося ряд організаційно-структурних змін щодо системи захисту національної інформаційної безпеки, в тому числі і кібербезпеки. Зокрема, було створено Міністерство інформаційної політики України; у складі Національної поліції України – Департамент кіберполіції; Національний координаційний центр кібербезпеки як робочий орган Ради національної безпеки і оборони України, що здійснює координацію та контроль за діяльністю суб'єктів сектора безпеки і оборони, що забезпечують кібербезпеку; Ситуаційний центр забезпечення кібернетичної безпеки, створений на базі Департаменту контррозвідувального захисту інтересів держави в галузі інформаційної безпеки Служби безпеки України тощо.

Доведено, що питання забезпечення безпеки в Інтернет-просторі завжди залишатиметься відкритим, враховуючи стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, постійне зростання користувачів мережі та

під'єднаних до неї пристроїв, ведення інформаційних протиборств між країнами, із застосуванням усіх методів зовнішньої інформаційної агресії та спеціальних інформаційних операцій, інформаційний тероризм, розроблення нових видів інформаційної зброї тощо.

У підрозділі 2.2 *«Правове регулювання інформаційних відносин, що виникають у сфері електронної комерції»* на підставі ґрунтовного дослідження стану правового регулювання інформаційних відносин у сфері електронної комерції в Україні, встановлено наявність певних проблем та прогалин у законодавстві, що потребують нагального вирішення та навколо яких точаться суперечки між учасниками у сфері електронної комерції.

Проведено комплексне дослідження наукових праць, актів законодавства, офіційних листів у сфері електронної комерції, зокрема проаналізовано Закон України «Про електронну комерцію» та законопроект № 6754 «Про внесення змін до Закону України «Про захист прав споживачів» та деяких законодавчих актів України щодо заходів детінізації діяльності суб'єктів електронної комерції».

Встановлено, що доцільним буде удосконалити законодавство, що регулює відносини у цій сфері, враховуючи стрімкий розвиток електронної комерції в Україні як елемента суспільного життя.

Доведено, що зміни, передбачені законопроектом № 6754 містять цілу сукупність заходів, основним завданням яких є детінізація діяльності продавців (постачальників, виконавців) товарів, робіт, послуг в системі електронної комерції. Проте, зазначений проект Закону передбачає посилення адміністративного тиску на український бізнес, як продавців товарів (робіт, послуг) у сфері електронних комунікацій, так і операторів, провайдерів телекомунікацій, значно розширивши повноваження Державної служби України з питань безпечності харчової продукції та захисту прав споживачів.

Визначено, що важливим аспектом для багатьох видів діяльності залишається ідентифікація як клієнтів, так і контрагентів у сфері електронної комерції. Заходи, що дозволять детінізувати діяльність продавців (постачальників, виконавців) товарів, робіт, послуг у системі електронної комерції, можуть одночасно передбачати посилення адміністративного тиску на український бізнес, як продавців товарів (робіт, послуг) у сфері електронних комунікацій, так і операторів, провайдерів. Тому основною рушійною силою трансформації правових процесів щодо регулювання інформаційних відносин у сфері електронної комерції має стати імплементація національного законодавства до європейського та чітке дотримання прав усіх учасників даних відносин.

У підрозділі 2.3 *«Правове регулювання інформаційних відносин, що виникають у зв'язку з використанням Інтернету речей»* розкривається сутність та особливості суспільних відносин, що виникають щодо використання новітніх технологій Інтернету речей.

Встановлено, що нині постало актуальне питання щодо правового регулювання інформаційних відносин, які виникають у зв'язку з

впровадженням технологій Інтернету речей та визначення змісту таких відносин.

Проаналізувавши особливості використання даних технологій та врахувавши можливі правові проблеми, серед яких є захист персональних даних та забезпечення інформаційної безпеки користувачів даних технологій, необхідно розробити концепцію правового регулювання Інтернету речей.

Визначено, що неодмінно в національному законодавстві має бути описано термінологію Інтернету речей та принципи регулювання інформаційних відносин, що виникають із використанням даних технологій.

Запропоновано законодавчо визначити термін «Інтернет речей» як «систему функціональних елементів, що складається з об'єктів фізичного світу (пристроїв, сенсорів, мікропроцесорів), об'єднаних мережею Інтернет, що на основі програмного забезпечення реалізують виконання завдань чи надання послуг дистанційно або за участі суб'єктів».

У підрозділі 2.4 *«Правове регулювання інформаційних відносин у мережі Інтернет у сфері права інтелектуальної власності»* визначено, що глобальний характер мережі Інтернет та цифрова форма відображення творів, розміщених у ній, сприяють порушенню авторських прав в Інтернеті та значно ускладнюють здійснення авторами своїх прав.

Визнано, що захист авторських прав на створену інформацію є одним із пріоритетних напрямів законодавчого забезпечення формування й розвитку глобального інформаційного простору.

Проаналізовано Закон України «Про державну підтримку кінематографії в Україні», відповідно до якого було внесено зміни до наступних нормативно-правових актів: Кодексу України про адміністративні правопорушення; Закону України «Про нотаріат»; Закону України «Про авторське право і суміжні права»; Закону України «Про телекомунікації».

Визначено, що однією з основоположних проблем, з якою стикаються у даній сфері є складність в ідентифікації та притягнення до відповідальності користувача, який розмістив на веб-сайті інформацію, що порушує авторське право і (або) суміжні права.

Встановлено необхідність доопрацювання положень Закону України «Про телекомунікації», розширивши повноваження операторів зв'язку та адміністраторів доменних імен задля полегшення ідентифікації користувачів, які розмістили на веб-сайті інформацію, що порушує авторське право і (або) суміжні права з метою несення відповідальності за свої дії.

Обґрунтовано необхідність наведення системного ладу у нормах чинних законів з інтелектуальної власності, а особливо тих, що регулюють авторське право розробників комп'ютерних програм, запровадити організаційно-правові механізми їх використання.

Розділ 3 **«Напрями вдосконалення українського законодавства щодо правового регулювання Інтернет-відносин»** складається з двох підрозділів, у яких шляхом аналізу актів законодавства, дослідження реформаційних процесів в Україні, їх послідовності та практичних аспектів відшукуються

шляхи вдалого правового регулювання інформаційних правовідносин у глобальній мережі Інтернет.

Підрозділ 3.1 *«Міжнародні аспекти правового регулювання інформаційних відносин у глобальній мережі Інтернет»* присвячено дослідженню міжнародних аспектів нормативно-правового регулювання інформаційних відносин у глобальній мережі Інтернет.

Проаналізувавши міжнародно-правові засади регулювання інформаційних відносин в мережі Інтернет, визначено, що вони регламентуються нормами «м'якого права». Дані норми закріплені в резолюціях міжнародних організацій у форматі самітів, з'їздів та форумів та мають рекомендаційний характер.

Встановлено, що проблема правового регулювання транснаціональних правовідносин в мережі Інтернет та роль міжнародного права у вирішенні вказаної проблеми потребують розроблення наукових пропозицій для подальшої їх реалізації.

Запропоновано розробити міжнародні нормативні акти в області Інтернет-відносин, у яких би визначалися основні поняття, що застосовуються до даних відносин для усунення можливих суперечок у законодавстві різних держав. Такі акти повинні містити важливі та спільні для міжнародного співтовариства питання, пов'язані із юрисдикцією держав в Інтернет-сфері, боротьбою з інформаційним тероризмом та злочинами, що становлять загрозу інформаційній безпеці глобальній інформаційній цивілізації та ін.

Доведено, що лише за вдалого правового регулювання на національному та міжнародному рівнях та лише спільними зусиллями світового співтовариства варто очікувати позитивну динаміку у всіх сферах життя суспільства, враховуючи значний вплив мережі Інтернет на загальносвітові процеси та міжнародні відносини.

Підрозділ 3.2 *«Напрями вдосконалення національного законодавства щодо правового регулювання відносин в українському сегменті мережі Інтернет»* досліджує можливі шляхи удосконалення національного законодавства щодо правового регулювання інформаційних відносин у глобальній комп'ютерній мережі Інтернет.

Встановлено, що національне законодавство щодо правового регулювання інформаційних відносин у глобальній мережі Інтернет є фрагментованим та несистематизованим.

На підставі проведеного аналізу інформаційного законодавства та, зокрема, існуючих нормативно-правових актів, що регулюють відносини в мережі Інтернет, обґрунтовано необхідність прийняття кодифікованого нормативно-правового акту в інформаційній сфері.

Проаналізувавши запропоновану структуру потенційного проекту Інформаційного кодексу України, вважаємо за необхідне окремим розділом до проекту Інформаційного кодексу України включити розділ «Правове регулювання інформаційних відносин, пов'язаних з використанням мережі Інтернет». У ньому повинні міститися відповідні терміни, які вже визначені в інших нормативно-правових актах, а також варто доповнити перелік новими

дефініціями, зокрема: «Інтернет речей», «хмарні технології», «штучний інтелект», «великі дані (Big data)» та ін. Запропонований розділ повинен включати положення нормативно-правових актів, зокрема, законів України «Про електронну комерцію», «Про електронні довірчі послуги», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», та окремі положення інших актів законодавства, норми яких регулюють інформаційні відносини, що пов'язані з використанням мережі Інтернет.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дисертаційного дослідження, виконаного на основі аналізу чинного законодавства України і практики його реалізації, теоретичного осмислення численних наукових праць у галузі інформаційного права, сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на подальший розвиток теорії інформаційного права, формування нових і вдосконалення існуючих правових положень, удосконалення правового регулювання інформаційних відносин, пов'язаних з використанням мережі Інтернет.

1. Аналіз історичних аспектів становлення та розвитку інформаційного суспільства у світі та Україні та поглядів провідних вчених в галузі інформаційного права дав підстави для висновку, що глобальна мережа Інтернет виступає складовою інформаційного суспільства, відігравши важливу роль у його формуванні, продовжує виступати рушійною силою у його подальшому розвитку, посідає чільне місце в історії розвитку світової цивілізації. Глобальна мережа Інтернет є складовою інформаційного суспільства, зокрема його інформаційною інфраструктурою, унікальною транскордонною мережею та засобом комунікації.

2. Визначено, що «Інтернет-відносинами» є суспільні відносини, виникнення та розвиток яких обумовлені використанням мережі Інтернет за допомогою спеціальних програмних та апаратних засобів. Такі відносини виникають в Інтернет-просторі між учасниками, які виступають носіями суб'єктивних прав та обов'язків щодо реалізації їх інформаційних потреб та інтересів (отримання матеріальних і/або нематеріальних благ) та становлять предмет інформаційного права.

Нині глобально зростає кількість сфер людської діяльності, в яких використовуються технології мережі Інтернет та одночасно розширюється перелік інформаційних відносин, що виникають у зв'язку з даним використанням. Проаналізувавши запропоновані науковцями у сфері інформаційного права класифікації Інтернет-відносин та врахувавши їх різноплановість залежно від критеріїв, підкреслено необхідність доповнення даних класифікацій. Тому, пропонується подати класифікацію інформаційних відносин у глобальній мережі Інтернет у наступному вигляді: відносини, що виникають у зв'язку з наданням доступу до мережі, інформаційних ресурсів (відносини, безпосередньо пов'язані з Інтернетом як телекомунікаційною

мережею); відносини, що з'являються у сфері електронної комерції (між учасниками у сфері електронної комерції); відносини, що виникають у сфері інформаційної безпеки особи, суспільства та держави в кіберпросторі; інформаційні відносини, що виявляються у сфері права інтелектуальної власності щодо захисту авторських прав на об'єкти, розміщені в мережі Інтернет; інформаційні відносини що виникають у зв'язку з використанням Інтернету речей.

Неодмінно потрібно врахувати, що всі відносини, крім тих, що належать до першої групи, є такими, що пов'язані з використанням мережі Інтернет та Інтернет-технологій. Також, зроблено висновок про доцільність доповнення переліку напрямів правового регулювання інформаційних відносин, що пов'язані з використанням мережі Інтернет, регулюванням відносин щодо використання технологій Інтернету речей.

3. Встановлено, що Інтернет є інформаційною інфраструктурою, унікальною транскордонною мережею та засобом комунікації. Тобто, глобальна мережа Інтернет є інтегрованою інформаційно-комунікаційною системою, що має технічні та соціальні ознаки. Зокрема, до технічних ознак мережі як універсальної інформаційної системи об'єднаних мереж, відносять глобальний адресний простір, всесвітній характер доступу та Інтернет-протокол, що визначений міжнародними стандартами. Водночас, як соціальне явище, мережа Інтернет сприяє виникненню нових видів суспільних відносин та чинить вплив на вже існуючі, що дозволяє застосувати до неї категорію предмета правового регулювання. Зокрема, такі відносини породжуються не самою мережею, а об'єктами, що з нею пов'язані, а їх суб'єктами, відповідно, можуть бути всі, хто має доступ до мережі. Як результат, виникла необхідність розроблення юридичної концепції мережі Інтернет задля визначення оптимального напрямку законодавчого регулювання суспільних відносин, що пов'язані з її використанням.

4. Визначено, що інформаційна безпека є важливим самостійним елементом забезпечення національної безпеки, а в умовах ведення гібридної війни проти України, національний сегмент мережі Інтернет є ключовою ареною інформаційного протиборства. Тому, проаналізувавши стан законодавчого регулювання питань забезпечення інформаційної безпеки в кіберпросторі, підкреслено ефективність реалізації відповідної державної політики. Зокрема, вагомими здобутками у забезпеченні інформаційної безпеки в українському сегменті мережі Інтернет стали розроблення та прийняття Доктрини інформаційної безпеки України, Стратегії кібербезпеки України, Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». До організаційно-структурних змін щодо системи захисту національної інформаційної безпеки, в тому числі і кібербезпеки можна віднести: створення Міністерства інформаційної політики України; у складі Національної поліції України – Департаменту кіберполіції; Національного координаційного центру кібербезпеки як робочого органу Ради національної безпеки і оборони України, що здійснює координацію та контроль за діяльністю суб'єктів сектора безпеки і оборони, що забезпечують кібербезпеку; Ситуаційного центру забезпечення

кібернетичної безпеки, що створений на базі Департаменту контррозвідувального захисту інтересів держави в галузі інформаційної безпеки Служби безпеки України тощо.

Проте, враховуючи стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, постійне зростання користувачів мережі та під'єднаних до неї пристроїв, ведення інформаційних протиборств між країнами, із застосуванням усіх методів зовнішньої інформаційної агресії та спеціальних інформаційних операцій, інформаційний тероризм, розроблення нових видів інформаційної зброї, вразливості критичної інфраструктури, питання безпеки в Інтернет-просторі залишатиметься відкритим та потребуватиме постійного удосконалення.

5. На основі проведеного комплексного дослідження наукових праць, актів законодавства, офіційних листів у сфері електронної комерції, підкреслено важливість поширення інформаційно-комунікаційних технологій в економіку, бізнес, торгівлю, що для України характеризується позитивними показниками, оскільки національний електронний ринок набирає значних обертів. Однак, проаналізувавши Закон України «Про електронну комерцію» та законопроект № 6754 «Про внесення змін до Закону України «Про захист прав споживачів» та деяких законодавчих актів України щодо заходів детінізації діяльності суб'єктів електронної комерції», встановлено наявність певних прогалин та, відповідно, проблем у вітчизняному законодавстві у сфері електронної комерції, навколо яких точаться суперечки між учасниками таких відносин, а тому ці питання потребують нагального вирішення. Зокрема, зміни, що передбачені законопроектом № 6754, містять цілу сукупність заходів, основним завданням яких є детінізація діяльності продавців (постачальників, виконавців) товарів, робіт, послуг в системі електронної комерції. Проте, зазначений проект Закону, значно розширивши повноваження Державної служби України з питань безпечності харчової продукції та захисту прав споживачів, передбачає посилення адміністративного тиску на український бізнес, як продавців товарів (робіт, послуг) у сфері електронних комунікацій, так і операторів, провайдерів телекомунікацій, що є негативною тенденцією для економіки держави.

Визначено, що лише за умов державно-приватного партнерства, високого рівня технологічного забезпечення та уніфікації законодавства до світових стандартів у сфері електронної комерції, можна очікувати значний ріст національної економіки, підвищення рівня життя людей.

6. Підкреслено, що сьогодні стан розвитку суспільства характеризується новітнім етапом функціонування глобальної мережі, що виражається у активному використанні технологій Інтернету речей на основі штучного інтелекту, хмарних обчислень, великих даних (Big data).

Проаналізувавши особливості використання даних технологій та врахувавши можливі правові проблеми, особливо, що стосуються питання ідентифікації суб'єктів суспільних відносин, пропонується розробити концепцію правового регулювання Інтернету речей. Зокрема, неодмінно в національному законодавстві має бути описано термінологію Інтернету речей

та принципи регулювання інформаційних відносин, що виникають щодо використання даних технологій.

Запропоновано законодавчо визначити термін «Інтернет речей» як «систему функціональних елементів, що складається з об'єктів фізичного світу (пристроїв, сенсорів, мікропроцесорів), об'єднаних мережею Інтернет, що на основі програмного забезпечення реалізують виконання завдань чи надання послуг дистанційно або за участі суб'єктів».

7. Визнано, що глобальний характер мережі Інтернет та цифрова форма відображення творів, розміщених у ній, сприяють порушенню авторських прав в Інтернеті, а вирішення даного питання є одним із пріоритетних напрямів законодавчого забезпечення формування й розвитку глобального інформаційного суспільства. Як результат, виникає необхідність наведення системного ладу у нормах чинного законодавства з інтелектуальної власності, а особливо тих норм, що регулюють авторське право розробників комп'ютерних програм, та запровадження організаційно-правових механізмів їх використання. Це дозволить знизити рівень піратства в українському сегменті мережі Інтернет та підвищити податкові надходження до державного бюджету.

Встановлено, що ще однією з основоположних проблем, з якою стикаються у даній сфері, є складність в ідентифікації та притягнення до відповідальності користувача, який розмістив на веб-сайті інформацію, що порушує авторське право і (або) суміжні права. Пропонується доопрацювати положення Закону України «Про телекомунікації», зокрема, розширити повноваження операторів зв'язку та адміністраторів доменних імен задля полегшення ідентифікації користувачів, які розмістили на веб-сайті інформацію, що порушує авторське право і (або) суміжні права з метою несення відповідальності за свої дії.

8. Окресливши актуальні проблеми правового регулювання транснаціональних правовідносин в мережі Інтернет та визначивши роль міжнародного права у вирішенні вказаних проблем, встановлено необхідність подання наукових пропозицій для подальшої їх реалізації, оскільки міжнародно-правові засади регулювання інформаційних відносин в Інтернет регламентуються нормами «м'якого права», які закріплені в резолюціях міжнародних організацій та мають рекомендаційний характер. Доцільно розробити міжнародні нормативні акти у галузі Інтернет-відносин, в яких би визначалися основні поняття, що застосовуються до даних відносин для усунення можливих колізій у законодавстві різних держав. Такі акти повинні містити важливі та спільні для міжнародного співтовариства питання, пов'язані із юрисдикцією держав в Інтернет-сфері, функціонуванням цифрової економіки, боротьбою з порушенням авторських прав в мережі Інтернет, інформаційним тероризмом та злочинами, що становлять загрозу інформаційній безпеці глобальній інформаційній цивілізації та ін. Тому, лише за вдалого правового регулювання Інтернет-відносин на національному та міжнародному рівнях та лише спільними зусиллями світового співтовариства варто очікувати позитивну динаміку у всіх сферах життя суспільства,

враховуючи значний вплив мережі Інтернет на загальносвітові процеси та міжнародні відносини.

9. Проаналізувавши стан національного інформаційного законодавства та визначивши його як не систематизоване та фрагментоване, підкреслено необхідність прийняття кодифікованого нормативно-правового акту в інформаційній сфері, в якому особливу увагу доцільно приділити правовому регулюванню інформаційних відносин в глобальній мережі Інтернет.

Розглянувши запропонований науковцями у сфері інформаційного права проект Інформаційного кодексу України та проаналізувавши структуру, вважаємо за необхідне його удосконалити, зокрема шляхом включення розділу «Правове регулювання інформаційних відносин, пов'язаних з використанням мережі Інтернет». У вказаному кодексі повинні міститися відповідні терміни, які вже визначені в інших нормативно-правових актах, а також необхідно доповнити перелік новими дефініціями, в тому числі: «Інтернет речей», «хмарні технології», «штучний інтелект», «великі дані (Big data)» тощо. Запропонований розділ має містити окремі відповідні положення нормативно-правових актів, зокрема, законів України «Про електронну комерцію», «Про електронні довірчі послуги», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», та окремі положення інших актів законодавства, норми яких регулюють інформаційні відносини, що пов'язані з використанням мережі Інтернет.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у науковому фаховому виданні України, включеному до міжнародних наукометричних баз даних:

1. Янчук Ю. В. Основні тенденції становлення та розвитку інформаційного суспільства за допомогою мережі Інтернет. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право. 2014. Вип. 197. Ч. 3. С. 235–239.

2. Янчук Ю. В. Організаційно-правові засади створення кіберполіції в Україні. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право. 2015. Вип. 232. Ч. 3. С. 143–148.

3. Янчук Ю. В. До питання про авторсько-правову охорону програмного забезпечення в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 9. С. 105–109.

4. Янчук Ю. В. Інформаційні відносини в мережі Інтернет: теоретико-правовий аспект. Право і суспільство. 2017. № 5. С. 178–180.

Стаття у науковому виданні іншої держави

5. Янчук Ю. В. Глобальная сеть интернет как международно-правовая категория. *Leges si viata*. 2017. № 5. С. 152–155.

Тези наукових доповідей:

6. Янчук Ю. В. До питання правового забезпечення поширення інформації в глобальній комп'ютерній мережі Інтернет. Сучасні тенденції

розвитку національного законодавства: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 19–20 травня 2011 року: тези доповіді. К., 2011. С. 121–122.

7. Янчук Ю. В. Основні тенденції розвитку Інтернет-права в Україні. Забезпечення прав людини в міжнародному та національному судочинстві: Міжнародна науково-практична конференція аспірантів, молодих вчених та студентів, м. Київ, 12 грудня 2012 року: тези доповіді. К., 2012. С. 111–112.

8. Янчук Ю. В. До питання правового регулювання електронної комерції в Україні. Сучасні тенденції розвитку національного законодавства: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 16–17 травня 2013 року: тези доповіді. К., 2013. С. 154–156.

9. Янчук Ю. В. Основні тенденції розвитку інформаційного суспільства в Україні. Сучасні тенденції розвитку національного законодавства: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 16–17 травня 2014 року: тези доповіді. К., 2014. С. 81–83.

10. Янчук Ю. В. До питання правового регулювання Інтернет-відносин у сфері кримінального права. Становлення сучасного українського суспільства: політичні, управлінські, економічні та правові аспекти: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 27 березня 2015 року: тези доповіді. К., 2015. С. 81–83.

11. Янчук Ю. В. До питання правового регулювання Інтернет-освіти в Україні. Актуальні проблеми розвитку цивільного, міжнародного морського і транспортного права: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 16–17 квітня 2015 року: тези доповіді. К., 2015. С. 577–578.

12. Янчук Ю. В. До питання правового забезпечення інформаційної безпеки особи, суспільства та держави в кіберпросторі. Забезпечення прав людини в міжнародному та національному судочинстві: Міжнародна науково-практична конференція аспірантів, молодих вчених та студентів, м. Київ, 10 грудня 2015 року: тези доповіді. К., 2015. С. 111–112.

13. Янчук Ю. В. Програмна складова інформаційної системи як об'єкт авторського права. Становлення сучасного українського суспільства: політичні, управлінські, економічні та правові аспекти: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 25 березня 2016 року: тези доповіді. К., 2016. С. 492–494.

14. Янчук Ю. В. До питання про порушення авторського права в мережі Інтернет. Сучасні тенденції розвитку національного законодавства: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 4–5 листопада 2016 року: тези доповіді. К., 2016. С. 51–52.

АНОТАЦІЯ

Янчук Ю. В. Правове регулювання інформаційних відносин в глобальній мережі Інтернет. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право;

інформаційне право». Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2019.

Дисертацію присвячено дослідженню питання правового регулювання інформаційних відносин у глобальній мережі Інтернет. Обґрунтовано необхідність розроблення юридичної концепції мережі Інтернет задля визначення оптимального напряму законодавчого регулювання суспільних відносин, що пов'язані з її використанням. Здійснено теоретико-правовий аналіз різновидів інформаційних відносин, що з'являються у сфері електронної комерції (між учасниками у сфері електронної комерції); у сфері інформаційної безпеки особи, суспільства та держави в кіберпросторі; інформаційні відносини у сфері права інтелектуальної власності щодо захисту авторських прав на об'єкти, розміщені в мережі Інтернет; інформаційні відносини що виникають у зв'язку з використанням Інтернету речей. Запропоновано законодавчо визначити термін «Інтернет речей» як «систему функціональних елементів, що складається з об'єктів фізичного світу (пристроїв, сенсорів, мікропроцесорів), об'єднаних мережею Інтернет, що на основі програмного забезпечення реалізують виконання завдань чи надання послуг дистанційно або за участі суб'єктів».

На підставі аналізу правових норм як вітчизняного, так і зарубіжного законодавства, наукових здобутків провідних вчених запропоновано можливі напрями вдосконалення правового регулювання інформаційних відносин у глобальній мережі Інтернет, зокрема шляхом розроблення та прийняття кодифікованого нормативно-правового акту в інформаційній сфері, в якому особливу увагу доцільно приділити правовому регулюванню інформаційних відносин у глобальній мережі Інтернет.

Ключові слова: мережа Інтернет, інформаційні відносини в мережі Інтернет, електронна комерція, Інтернет речей, інформаційна безпека в Інтернет-просторі, авторське право в мережі Інтернет.

АННОТАЦИЯ

Янчук Ю. В. Правовое регулирование информационных отношений в глобальной сети Интернет. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «Административное право и процесс; финансовое право, информационное право». Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины. Киев, 2019.

Диссертация посвящена исследованию вопросов правового регулирования информационных отношений в глобальной сети Интернет. Осуществлен теоретико-правовой анализ разновидностей информационных отношений, которые появляются в сфере электронной коммерции (между участниками в сфере электронной коммерции); возникающих в сфере информационной безопасности личности, общества и государства в киберпространстве; информационные отношения в сфере интеллектуальной собственности по защите авторских прав на объекты, размещенные в сети

Интернет; информационные отношения, возникающие в связи с использованием Интернета вещей.

На основании анализа правовых норм как отечественного, так и зарубежного законодательства, научных достижений ученых предложены возможные направления совершенствования правового регулирования информационных отношений в глобальной сети Интернет.

Сегодня глобально растет количество сфер человеческой деятельности, в которых используются технологии сети Интернет, расширяется круг информационных отношений, возникающих в связи с данным использованием. Доказана актуальность вопроса о правовом регулировании информационных отношений, возникающих в связи с использованием технологий Интернета вещей. Определено, что в национальном законодательстве непременно должна быть описана терминологию Интернета вещей и принципы регулирования информационных отношений, возникающих с использованием данных технологий. Предложено законодательно определить понятие «Интернет вещей» как «систему функциональных элементов, состоящую из объектов физического мира (устройств, сенсоров, микропроцессоров), объединенных сетью Интернет, что на основе программного обеспечения реализует выполнение задач или оказание услуг дистанционно или с участием субъектов». Признано, что глобальный характер сети Интернет и цифровая форма фиксации произведений, размещенных в ней, способствуют нарушению авторских прав в Интернете, а данный вопрос является одним из приоритетных направлений законодательного обеспечения формирования и развития глобального информационного пространства.

На основании проведенного анализа информационного законодательства и, в частности, существующих нормативно-правовых актов, регулирующих отношения в сети Интернет, установлено, что национальное законодательство о правовом регулировании информационных отношений в глобальной сети Интернет является не систематизированным. Поэтому возникает необходимость принятия кодифицированного нормативного правового акта в информационной сфере. Необходимо отдельным разделом в проект Информационного кодекса Украины включить раздел «Правовое регулирование информационных отношений, связанных с использованием сети Интернет». В нем должны содержаться соответствующие понятия, которые уже определены в других нормативно-правовых актах, а также дополнить перечень новыми дефинициями, в частности: «Интернет вещей», «облачные технологии», «искусственный интеллект», «большие данные (Big data)» и другие. Предложенный раздел должен содержать положения нормативно-правовых актов, в частности, законов Украины «Об электронной коммерции», «Об электронной цифровой подписи», «Об электронных документах и электронном документообороте», «Об основных принципах обеспечения кибербезопасности Украины» и отдельные положения других актов законодательства, нормы которых регулируют информационные отношения, связанные с использованием сети Интернет.

Ключевые слова: сеть Интернет, информационные отношения в сети Интернет, электронная коммерция, Интернет вещей, информационная безопасность в Интернет-пространстве, авторское право в сети Интернет.

ANNOTATION

Yanchuk Yu. V. Legal Regulation of Information Relations in the Global Network Internet. – The Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of juridical sciences, specialty 12.00.07 «Administrative Law and Procedure; Finance Law; Information Law». National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Kyiv, 2019.

This research focuses on the legal regulation of information relations related to the use of the Internet and Internet technologies.

The global Internet network is an integral part of the information society and plays an important role in its further development. It occupies a prominent place in the history of the development of world civilization. It has been clarified, the term «Internet relations» is understood to be the social relations, which emergence and development were caused by the use of the Internet with the help of special software and hardware. Such relations arise in the Internet space between the participants, who act as bearers of subjective rights and obligations in relation to the realization of their information needs and interests.

The classification of information relations in the global Internet network has been proposed in the following way: relations arising from the provision of access to the network, information resources (relations directly related to the Internet as a telecommunication network); relations arising in the field of e-commerce (between participants in the field of e-commerce); relations arising in the field of information security of a person, society and state in cyberspace; information relations, which are found in the field of intellectual property rights in relation to the protection of copyright objects, placed on the Internet; information relations arising from use of the Internet of things.

After analyzing the state of legislative regulation of information security issues in cyberspace in accordance with the requirements of the present day, in particular, taking into account waging of the hybrid war by Russia, it should be noted that the implementation of the relevant policy of Ukraine in this direction is rather effective. However, issues of ensuring security in the Internet space will remain open, considering the rapid development of information and communication technologies, increasing number of users of the network and devices connected to it, information conflicts between the countries, using all methods of external information aggression and special information operations, information terrorism, development of new types of information weapons, etc.

There have been found certain gaps and, accordingly, problems in domestic legislation in the area of e-commerce, around which there are disputes between the parties to such relationships, and therefore these issues need to be urgently resolved.

The relevance of the legal regulation of information relations arising in connection with the introduction of Internet technologies of things and the definition of the content of such relationships have been proved.

Therefore, having analyzed the peculiar features of the use of these technologies and taking into account possible legal problems, it is necessary to develop a concept of legal regulation of the Internet of things. It has been determined that the terminology of the Internet of things and the principles of regulation of information relations arising from the use of these technologies must definitely be described in the national legislation. It has been proposed to legislatively define the term «Internet of Things» as «a system of functional elements consisting of objects of the physical world (devices, sensors, microprocessors), integrated by the Internet, which, based on the software, implements tasks or renders services remotely or with the participation of entities». It has been recognized that the global nature of the Internet and the digital form of fixing works contained therein contribute to copyright infringement on the Internet, and this issue is one of the priority areas of legislative provision for the formation and development of a global information space. Therefore, it became necessary to systemically adjust the norms of the current laws on intellectual property, and especially those governing the copyright of developers of computer programs, their relations with employers, and the introduction of organizational and legal mechanisms for their use. This will increase the tax revenues to the state budget and reduce the level of piracy in the Ukrainian segment of the Internet.

It has been determined that the international legal principles of regulation of information relations on the Internet are regulated by the norms of «soft law». These norms are enshrined in resolutions of international organizations in the format of summits, congresses and forums and are recommendatory. Today, the problem of legal regulation of transnational legal relations in the Internet and the role of international law in solving this problem require the development of scientific proposals for their further implementation. Therefore, only under good legal regulation at the national and international levels and only by the joint efforts of the international community it should be expected to have positive dynamics in all spheres of society, given the significant impact of the Internet on global processes and international relations.

On the basis of the analysis of the information legislation and in particular the existing legal acts regulating relations on the Internet, it has been established that the national legislation on the legal regulation of information relations in the global Internet network is fragmentary and not systematized. Therefore, it is necessary to adopt a codified normative legal act in the information sphere.

The initiative to adopt the Information Code of Ukraine is supported, a separate section of which is proposed to include the section «Legal regulation of relations related to the use of the Internet». It should contain relevant terms that are already defined in other laws regulations, and it is also necessary to amend the list with new definitions, such as: «Internet of things», «cloud technologies», «artificial intelligence», «Big data» and others. The proposed section should contain certain relevant provisions of the regulatory legal acts, in particular, the Laws of Ukraine

«On e-commerce», «On electronic trust services», «On electronic documents and electronic document circulation», «On the basic principles of ensuring cybersecurity of Ukraine», and certain provisions of other acts of the legislation, which norms regulate information relations related to the use of the Internet.

Key words: Internet, information relations in the Internet, e-commerce, Internet of things, information security in the Internet space, copyright in the Internet.

Підписано до друку 18.04.19
Ум. друк. арк. 0,9
Наклад 100 прим.

Формат 60x84\16
Обл.-вид.арк. 0,9
Зам. № 190332

Віддруковано у редакційно-видавничому відділі НУБіП України
вул. Героїв Оборони, 15, Київ, 03041
тел.: 527-81-55

